

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:	
Egész évre	16 kor.
Negyedévre	4 "
Helyben háshoz bordva:	
Egész évre	20 kor.
Negyedévre	5 "
Vidékre postán szállítva:	
Egész évre	24 kor.
Negyedévre	6 "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

Aszerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 5 fillér

NAGYVÁRAD, augusztus 6.

A többes szavazat és a munkások.

A schaffhauseni nemzetközi szocialista kongresszus elnöke, aki különben szabad óráiban egyetemi tanár, hazánkat Európa legbarbárabb országának deklarálta. A magyarországi szociáldemokrata párt kiküldöttje pedig tőle telhetőleg gyalázta és denúciálta a magyar államot és annak kormányát és segítséget kért a külföldtől a koalíció ellen.

Hogy az egybegyűlt német többség ezt a denúciálást viháros tapsokkal fogadta, az természetes. Nem is volt kíváncsi senki, miért vett magának bátorságot a »magyar« szociáldemokrata kiküldött arra, hogy a saját nemzetét áruló módon pellengérré állítsa? Nem sok gondot okozott a német sógnak, hogy a »magyar« szociáldemokrata vezér a többes szavazat miatt kesereg.

Ennek a nyilatkozatnak kétféle magyarázata lehetséges: vagy annyira elkészerítette a magyar munkásságot a többes szavazati jog terve, hogy már csak a külföldi segélyben van reménye, vagy pedig az illető munkásvezérnek volt va-

lamely speciális oka a magyarság elleni kifakadásra.

Csakugyan olyan veszélyt jelent-e a magyar munkásságra a többes szavazat?

A 24 éven felüli, irni-olvasni tudó férfinepességből a munkásosztályhoz tartozik 1.144.691, vagyis a 24 éven felüli, irni-olvasni tudó 2.621.737 főt kitevő férfinepesség 43,6 százaléka. Tekintélyes szám, majdnem abszolút többség. Ha a mai viszonyok közt legszeleesebb körre kiterjeszhető választói reformra gondolunk, akkor az elemi iskola bevégezése, illetve az irni-olvasni tudás lesz a legalacsonyabb kvalifikáció, a mely mellett a szavazati jog még megadható. Ezek 1.144.691 főt kitevő munkások fogják tehát adni azt a legkisebb egységet, a mely a választási matematikában az alapot képezi.

Ennek a tömegnek a választói reform keretén belül érvényesülnie kell. Csak azt kell eldönteni, az egy milliót jóval meghaladó munkásságra nézve mi lesz előnyösebb: ha az 1.144.691 szavazati számszerű nyersséggel esik a mérlegbe 1.314.441 nem-munkás szavazattal szemben, vagy ha a szavazók egyéni súlya a szavazatokban is kifejezést nyer?

E kérdés elbírálásánál mindenképp először azzal kell tisztában lennünk, hogy bár elméletileg a szavazatok halmozása háttartalanul folytatható, a gyakorlati élet az állam gépezetében a tulságosan kumulált szavazatokat nem tűri. Angliában és Svédországban a községi életben lehetséges, hogy egy-egy szavazónak 25 szavazata is van; a község szűkebb köre, fejletlenebb közélet ez elviselhetővé teszi. Az állam széles körzetében ellenben, a hol a nemzet egész tömege érvényesül, a szavazatoknak tulságos összehalmozása az egyensúlyt veszélyezteti és oligarchiát eredményez. Viszont tulságosan kevés fokozat és a kumulációnak igen szűk lehetősége sem ajánlatos, mert pl. két fokozatba nehéz a szavazókat méltányosan beosztani, ez közel áll az egyforma szavazathoz és mégsem az, a külseje többes szavazat és mégsem lehet keretein belül a többes szavazat előnyeit érvényesíteni. Ugy hogy ezek figyelembevételével mint legalkalmasabb halmozás az egyes, kettős és hármas, legfeljebb négyes szavazat jelentkezik.

Kiszivárgott hírek szerint a magyar kormány javaslata is háromféle szavazókat különböztet meg: egy, két és három szavazattal. E rendszer mellett lehetővé lehet tenni, hogy bizonyos feltételek mel-

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Uti jegyzeteimből.

Írta: Dr. Bozóky Géza.

II.

Berlinnek ezelőtt 200 évvel alig volt 60.000 lakosa, e szám a múlt század elején kezdte elérni 200.000-et; 1858-ban már 400.000-en felül volt a lakosság száma s ma Berlinben 2 millió százezer ember él, ha pedig a vele teljesen egybenőtt Charlottenburg, Rixdorf, Schöneberg, stb. városokat is beszámítjuk, a német birodalom fővárosa 3 és fél milliónyi népességével jelenleg Európa harmadik városa, sőt egyik állítása szerint rögtön London után következik. Berlin területét tekintve azonban már ma is Londonnal egyforma nagyságu. (315 négyzetkilométer) E nagy lakosságnak azonban csupán egynegyed része benszülött berlini, a többi háromnegyed részt a főváros megélhetési forrásai vonzották ide. Említjük meg mellest, hogy magyar és osztrák körülből 30.000 él Berlinben.

A porosz főváros e néhány számmal megvilágított fejlődése tulajdonképpen csak a francia-német háború óta amerikai arányú. Az egységessé vált német birodalom ugyanis a győzelem után minden erejét kifejtette, hogy a német önértékhez és gazdagsághoz méltó fővárost teremtsen és e törekvésnek eredménye a mai Berlin.

Berlin tehát új város s éppen annak köszönheti kétségbeejtően egyenes utcáit, minden jelleg nélküli városnegyedeket. A királyi palota körüli részeket s a Thiergarten nevű kerületet leszámítva, Berlin ép olyan keleti, mint nyugati

felén, északon vagy délen, — bizonyára mehetünk, mindenütt vas következétséggel unalmas egyhangúságban sorakoznak egymás mellé az óriási bérkaszárnnyák, imitt-amott megszakítva egy-egy mintaszerű üdéségekben tartott parkkal vagy gyermek játszóhelylyel.

Az a néhány évtized, mely alatt e háztenger a földből kinőtt, s a német rendkívüli tisztaság szerete okozza ezután, hogy a város egész új, friss, üde. Nagyban hozzájárul ehhez, hogy a magasba nyúló emeletek erkélyén mindenütt ott látható a sok virágdisz, repkény, mely valami bájos frissességet kölcsönöz az utcasornak. Minden ablakban a veres muskátli, a kék klematisz, a piros szegfű virágai bólingatnak, egyes utcák tetőtől talpig valóságos virág-erdőbe vannak burkolva, a Thiergarten nevű városrész pedig már valóságos óriási angol park, hol mindig friss a levegő s éppen azért a legdrágább lakások e negyedben találhatók. Különösen szép és érdekes a város legélénkebb forgalmu utcájának: a Friedrichstrassénak, folytatását képező Belle-Alliance utca végén mesterségesen előállított Viktoria park hasonlít a párizsi Buffes Chaumont kerthez. A hol néhány évtized előtt még kietlen sárga homok tenger volt (egész Berlin homok talajon terül el) néhány árva bogáncscsal, ott ma vitító bokrok lombos fák és tarka virágok közt sétál az ember, sőt egy mesterséges szikla építése is van, mely üdén tartja a levegőt s egy kis patakot alkotva öntözi az egykori terméketlen sivatagot. Berlinben ugyan szeretik a virágot s éppen ennek segélyével sikerült elvenniök a város egyformasága által okozott kopárság és sivársáá bántó képét.

Berlin első sorban iparos és kereskedő

város. különösen fejlett és világhírű fém, gép, fa, szövő és könyvipara. Milliárdokra rugnak azok a tőkék, melyek e vállalatokban fekszenek. Egyes gyárakban a munkások száma több ezerre rug, pl. a birodalmi könyvnyomdában több mint 2000 alkalmazott van. E gyárak nemcsak a főváros igényeit elégítik ki, hanem nagyrészt kivitelre is dolgoznak és pedig nagyrészt tengerentúlra. A német gyáros és iparos kezdi kiszorítani angol és francia társát; olcsóbb és jobb munkát ad. Egyébként is a német kereskedő legnagyobb súlyt a szolid kiszolgálásra fekteti, arra törekszik, hogy a vevő ismételve felkeresse. Kevés hasznát számít s a tömegeladásra dolgozik. Ennek köszönhető az üzletek megbízhatósága, a pontos és udvarias kiszolgálás. Nincs alkunak helye, de az ember nyugodt lehet, hogy a mit vesz, a fizetett árért a kellő ellenértéket kapja, különösen áll ez a nagy áruházakra.

Lépjünk be például a legnagyobb német áruházba, a Wertheim A. üzletébe a Lipcigerstrassében. Kapható itt minden; ruhanemű, butor, díszműárak, könyvek, régiségek, élelmiszerek, képek, márvány és bronz-szobrok s egy általában minden, amire egy városi embernek szüksége lehet. Van a 4—5 emelet magasságu üzletben pálmakert, mely vetekedig a leipzigi vagy frankfurtival, cukrázsda, étterem, olvasószoza stb. Minden árunak külön osztálya van. Minden egyes árun rajta van a szigoruan szabott ár. Az alkalmazottak száma lehet vagy 2000. Fizetni az üzletben lévő mintegy 200 pénztárnál lehet. A berendezés fényűzős, mindenütt csupa bronz, márvány, mozaik, villany lámpák stb. Az összes árukból kapható a kies olcsóbbtól kezdve a legfinomabb minőségű

lett a többes szavazati rendszer nem kelthet visszatetszést a munkások közt, sőt egyenesen a munkásosztály érdekében működik.

Két szavazata annak a munkásnak lesz, a kiben az állam nagyobb garanciát talál abban a tekintetben, hogy önállóan is képes helyes ítélet alkotásán s megállapodott jellegénél fogva az állami biztonságnak is alapjául szolgálhat. A nagyobb garanciát Belgium a 35. év betöltésében és a családi állapotban, vagy 2000 frank értékű ingatlan tulajdonában látja. A mi egy millió fölül lévő munkásosztályunkból körülbelül 30 százalék házas és legalább 35 éves. Ez a 30 százalék legnagyobb részében megbízható állampolgár, a nélkül, hogy megszűnnek munkás lenni. Jó magyar és jó munkás. A másik 70 százalékban is a legpessimiztikusabb számítást szerint is legalább 20—30 százalék jó hazafi, becsületes munkás van. Hogy ismét a számok beszéljenek: nemzeti szempontból gyenge garanciát képeznek a nemzetközi forradalmi szociáldemokraták; és azt látjuk, hogy 337,535 ipari és forgalmi munkás közül beleértve a muszáj-szociálistákat is) minimum 150,000 szociáldemokrata van, a 703,668 földmunkás közt pedig a szociáldemokraták száma éppen 12,000-re csökkent 60,000-ról. A többes szavazat mellett az említett adatok figyelembe vételével kétségtelen, hogy a két szavazattal bíró megbízható elem, megerősítve az egy szavazattal bírók higgadt részével, a munkásság szavazatainak nagy többségét fogja képviselni és a forradalmi szociáldemokrata irányt teljesen ellensúlyozni.

esetleg letörni is képes lesz, de minden körülmények közt szívesen halad együtt békésen az 1. 314, 448 nem munkás szavazattal.

A munkásság maga ítélte már fölötté, vajjon a forradalmi szociáldemokráciát üdvösnek tartja-e a maga érdekében? A józan magyar népből kikerült földmunkásság, a hová izgága héber elemeknek nem igen van kedvük elvegyülni, már kimondta ítéletét: egyetlen évben az elvtársak 75%-a hagyta ott a veres lobogót. A többi szakmában is gyengül a nemzetközies hatalma; a kongresszusok nem sikerülnek, a sztrájkokat letörik. Ily körülmények közt az egyforma szavazat rendszere ismét csak a pelyhes állu, inassorból alig kikerült, félrevezethető gyerekeknek és a nyugtalan, terrorizálásra mindig hajlandó békétlenkedőknek a kezébe adná a hatalmat, amely tömeg a többi osztály folytonos kihívásával a munkásság eddigi vívmányait is veszélyeztetné. Az egyforma szavazat rendszere tehát első sorban a munkások érdekeit fenyegeti.

Párisban legutóbb a szociálisták által támogatott kormány kénytelen volt a lázongó munkások közé lövetni; és a lakosság tapsolt hozzá. Ide vitte a munkásokat az egyforma szavazat.

Nálunk a munkások közt azoké lesz a tulsúlyt, a kik a munkások igazi érdekeit képviselik, nem pedig holmi munkátlan munkás vigécek zsebeinek egyszerű ágensei. Ha a nemzetgyalázóknak, az önzés iparlovagjainak kiszolgáltatók e hazát és a munkásosztályt, akkor valóban barbár dolgot művelnénk s megérdemelnénk külön címet is. Az a kormány, mely erre kapható volna, nem-

csak barbár lenne, hanem gonosz és ostoba is. *

Wekerle Bécsben. *Wekerle* Sándor miniszterelnök ma reggel Bécsbe érkezik és a mai napon Aerenthal külügyminiszterrel fog tárgyalni. A miniszterelnök még a mai nap folyamán Budapestre utazik és az egész augusztus hónapot itt tölti, hol a költségvetésen fog dolgozni.

Wekerle a király előtt.

Bécs, augusztus 6.

Ischlből írják, hogy a király *Wekerle* Sándor miniszterelnököt külön kihallgatáson fogadta, aki a legutóbbi minisztertanács eredményéről, így különösen a *katholikus autonomiáról*, a patriarka választásáról tett jelentést. Valószínű, hogy a király *Zmejanovich* megválasztását nem erősíti meg és felosztatja a kongresszust.

Bécs, augusztus 6.

A Neue Freie Pressének jelentik Ischlből: *Wekerle* ma korán reggel rövid sétát tett és asután visszatért szállására a Bauer-szállóba, ahol hosszabb ideig dolgozott. 10 és fél óraker *Wekerle* a királyi villába ment, ahol Őfelsége 11 óraker kihallgatáson fogadta. A kihallgatás előtt *Wekerle* a N. Fr. Presse levelezőjének a következőket mondotta: A mai napon mint minden esztendőben jelentést fogok tenni a királynak az általános politikai helyzetről. Ma este Bécsbe utazom, ahol a holnapi napot el fogom tölteni. Onnan visszautazom Budapestre. Augusztus hónapot Budapesten fogom eltölteni, mert mint pénzügyminiszternek a jövő ülésszakik ki kell dolgoznom az 1909 évi költségvetést. Ischlbe az idén már nem fogok többé

minden fajta. A tömeges eladás folytán egyes áruk olcsósága meglepő. Vettem egyes tárgyakat, melyeket néhány héttel később Budapesten nyolcszorosan drágább áron láttam a kirakatban.

Hömpölyög is ezekben az áruházakban, melyekből vagy 5—6 van Berlinben egész nap óriási embertömeg. Hogy egyszerre 8—10000 ember legyen az üzletben az éppenséggel nem ritkaság.

Az ilyen óriási üzletek adják meg legjobban egy városnak világvárosi jellegét. Ilyen üzlet csak milliányi lélekszám mellett állhat fenn. Wien-ben is mindössze alig öt éve nyitott meg egy, a Gerngross-féle s azóta sem keletkezett még új. Budapesten pedig azt hiszem, még évtizedig fogunk várhatni, míg az első virágáruház megnyílik falai között. Ehhez a nagy lakosságon kívül persze első sorban pénz is szükséges, hiszen egy ilyen üzlet felállításához legalább 5—6 millió korona szükséges, (a Wertheim áruházának épülete talán ennek háromszorosába került.)

Berlinnek gépipara is kolosszális, így pl. a Borsig-féle gyárban mindennap cirka másfél gőzmozdony készül, az évi gyártmányok értéke 30 millió márka ugyancsak ilyen nagy a Schwartzkopff-féle gépgyár, melynek 3500 alkalmazottja évenként 400 gőzmozdonyt készít, tehát csak e két gyár évenként cirka 1000 vasuti gőzmozdonyt állít elő. S hány ilyen nagy gyár van még itt; a Loewe 2100 munkással, a Steffens és Nölle gyár 1300-zal, az Eckert gyár 1200-zal stb. Különösen híresek a berlini villamos gyárak. A Siemens-Schuckert társaság 90 millió márka tőkével dolgozik, a Siemens és Halske gyár 12 négyszögkilométer nagyságú telepén 7 emeletes házaiban 5000 embert fog-

lalkoztat, a »Kabelwerk« gyár a múlt évben 32 millió kilogramm sulyu rezet, alumíniumot, ólmot és cirket dolgozott fel s ebből olyan hosszú villany, táviró és telefon drót vezetékét készített, hogy a holdat bátran össze köthetnék a földdel, ha egyéb apró akadályok nem volnának.

Vagy nézzük a sörgyárakat. Képzhetők, hogy negyedfél millió germán napi szükséglete ki tesz legalább is egy olyan tavat, melyen hadi flottánk elférne. Egyedül a Schultheiss-sörgyár a múlt évben 123 millió liter sört állított elő; hát még hol van a többi gyár, mely a különböző ízléseknek megfelelő világos, félvilágos, sötét, barna, fehér, édes, keserű, savanykás stb. söröket produkálják?

A sok sör mellett a német sokat is dohánzik. Feltűnő sok a szivarüzlet. Némely forgalmasabb utcák keresztezésénél mind a négy sarkon szivarüzlet van a legnagyobb fényűzéssel berendezve. S ne gondoljuk, hogy e szivarok rosszak, mert Németországban a dohány nem egyedárusági cikk, mint nálunk.

Bátran merem állítani, hogy a német szivarok jósága a miénket nemcsak eléri, hanem felülmulja. Ha egyébert nem, már csupán az nagy üzleti versengés folytán is, kénytelen a német szivargyáros a lehető legjobb árut adni, mert különben senki sem veszi áruját. 8—10 pfennigért már olyan szivart lehet kapni, mely a mi hason áru 10 és 12 fillé-es szivarjainkkal egybe nem vethető. Valamikor észébe jutott vzlakinek, hogy a német szivarokat ócsárolja s azóta a legtöbb magyar elítéllettel viseltetik a német szivarok iránt. Olasz, francia, román szivart szivtam, ezekről elismerem, hogy a miénket meg sem közelítik, de a német szivarok jóságait saját tapasztalatomból állítom. Természetes,

hogy az olcsó szivarok itt sem lehetnek kintűnk.

Feltűnő Berlinben a szociáldemokratizmus nagy terjedése, a mi egyébként minden nagy városban, hol óriási fényűzés mellett óriási nyomor is van, könnyen megmagyarázható Berlinben, ha hinni lehet a hivatalos statisztikának, minden 3 választó közül 2 szociálista, vagyis a szociáldemokrata párt kétharmad részben ura a városnak, a másik harmad rész a többi pártárvnyalatok közt oszlik meg. Szerencsére a német birodalom többi választókerületeiben ez az arány teljesen ellenkezővé válik s a szociáldemokrata párt kisebbségbe jut. Képzhetők, hogy a német császár és Berlin városa közt a szociáldemokraták térfoglalása folytán van is sok konfliktus. Érdekes a porosz képviselőház és a német birodalmi parlament politikai pártjának összehasonlítása, míg ugyanis a Reichstagban 34 szociálista képviselő van, addig a porosz képviselőházban most egyetlen egy sincs, képviselőházban 108 centrum kath. párti, a Reichstagban van 125, vagyis a német birodalom uralkodó pártja ma a centrum, ezzel szemben a liberálisoknak két frakciója együtt alig rendelkezik 100 mandátummal, míg a centrumnak kisegítő konzervatív pártja még külön 111 mandátummal rendelkezik. Mit szólna ehhez ma Bismark? Talán néhány év kell mindössze a Reichstag 397 széke közül 200 a centrum kezében lesz! Németország jövő fejlődése érdekében kívánatos volna, hogy ez mielőbb bekövetkezzék, mert az utóbbi évek néhány szenzációsabb bűnpöree bizonyítja, hogy valami büzlük nemcsak Dániában, hanem a Spree partján is s ezen csak a tiszta keresztény erkölcsöz való visszatérés tudna segíteni. Már pedig a centrum párt egész programját ez képezi.

eljönni, mert a királynak szabadságának ideje alatt nyugalomra van szüksége. Cünthernek vagy a bánnak kihallgatásáról egyelőre szó sem lehet. A mi engem illet én nem megyek szabadságra, hanem csak néha elfogok utazni a Budapest közelében levő birtokomra.

Az újságíróknak arra a kérdésére, hogy vajjon a miniszterelnök Budapestre való visszatérése után összehívják-e a minisztertanácsot? Wekerle azt felelte, hogy erről szó sem lehet. Augusztus 18-án, a király születésének napján, mint rendesen, nagy ebédet fog adni.

Hivatalos jelentés.

A Bud. Tudósító jelenti Ischlből: *Wekerle* Sándor miniszterelnök tegnap délelőtt 12 óra 22 perckor Bécske a Staatsbanhofra érkezetti. Az állomáson gróf *Nádkó* Sándor fiúmei kormányzó várta, aki a miniszterelnöknek a fiúmei kormányzóság folyó ügyeiről, közöttük a fiúmei tisztviselők drágasági pótlékáról jelentést terjesztett elő. Az ebéd után, amelyet a miniszterelnök az állomáson költött el, a Westbahnhofra hajtatott, ahonnan 3 ó. 50 p.-kor érkezett Ischlbe és a Bauer-szállóban szállt meg. Ma délelőtt 11 órakor *ő Felsőge* dr. *Wekerle* Sándor miniszterelnököt hosszabb kihallgatáson fogadta, amelyen a miniszterelnök az utóbbi időben felmerült folyó ügyekről jelentést tett. A miniszterelnök, aki valószínűleg részt vesz a mai udvari ebéden, ma este Ischlből Bécsbe utazik, — ahol holnap délelőtt báró *Aehrenthal* közös külügyminiszterrel megbeszélést fog folytatni. Bécsből dr. *Wekerle* előreláthatólag holnap délután indul vissza Budapestre.

Ischl, aug. 6. *Wekerle* Sándor miniszterelnök ma délelőtt külön kihallgatáson jelent meg *ő Felsőgenél*. A miniszterelnök ez alkalommal jelentést tett a királynak az általános politikai helyzetéről, különösen pedig a legutóbbi minisztertanács határozatairól, továbbá a karlóváji választás és a kongresszus további sorsáról. A miniszterelnök estig marad Ischlben, hová ez évben vissza nem tér többet. A királynak ugyanis feltétlen nyugalomra van szüksége és éppen ezért sem *Günther* igazságügyminiszter, sem *Rauch* báró horvát bán nem is jelent meg kihallgatáson.

Zeppelin tragédiája.

Az a katasztrófa, amely a diadal küszöbén érte Echterdingben gróf Zeppelin léghajóját, az egész világon nagy részvétet kelt, a német népet pedig egyenesen gyászba borította. Már tegnap megindult az akció nemzeti gyűjtésre, hogy az elpusztult csodás alkotás helyett újat építhessen a lángeszű generális s eddig is annyi gyűlt össze, hogy néhány hét múlva megkezdődhetik az új harc a levegő ellen. Zeppelint nagyon megtörte a szerencsétlenség, de nem vesztette el a hitét. A német kormány hozzáküldte vigasztalónak *Lewald* titkos tanácsost, akinek ezt mondta a gróf:

— Ne féljenek, nem leszek öngyilkos. Iróztatatosan hatott rám a katasztrófa, de a tetterőmet nem veszítettem el. A léghajónak fel kell épülnie.

Arról a hatásról, amelyet Zeppelin hajója felrobbanásának híre támasztott, ezeket a táviratokat kaptuk:

Berlin, augusztus 6.

A legtöbb lap vezércikkben foglalkozik a Zeppelin-féle léghajó-szerencsétlenséggel; sajnál-

kozásuknak adnak kifejezést a lángeszű feltaláló tragikus sorsa felett biztosítják őt egész Németország részvételéről és támogatásáról és azon reményüknek adnak kifejezést, hogy gróf Zeppelin mégis keresztül fogja vinni tervét.

Mannheim, aug. 6.

Amint a Zeppelin-féle léghajóról szerencsétlenség híre beérkezett, a *Neue Badische Landeszeitung* szerint a német léghajó egyesület választmánya ülésre gyűlt egybe és elhatározta azonnal gyűjtést indítani, hogy Zeppelin grófnak egy új léghajó építésére szükséges eszközöket rendelkezésre bocsássa. *Lanz* Károly családja azonnal 50000 márkát jegyzett.

Lübeck, aug. 6.

A *Lübecker Anzeiger* felhívást intéz a német néphez egy Zeppelin-féle léghajó alap gyűjtésére. A felhívás azt mondja, hogy a német népnek mint egy embernek kell a merész feltaláló háta mögött állania és az anyagi eszközöket új hajók építésére beszerezni. Az összes lapok hasonló eljárásra lesznek felhíva.

Bréma, aug. 5.

Az echterdingi szerencsétlenség behatása alatt itt bizottság alakult. A bizottság, mely vezető emberekből áll, felhívja Bréma város polgárságát, hogy új léghajó építésére gyűjtést rendezzenek.

Hamburg, aug. 6.

A lapok felhívást tesznek közzé, hogy nemzeti adományt gyűjtsenek és gróf Zeppelinnek lehetővé tegyék új léghajót építeni.

Echlerdingen, aug. 6.

A Zeppelin léghajó balesetéről jelentik: Körülbelül 3 óra tájban hatalmas vihar keletkezett és a csak gyengén megkötött javításban álló léghajót felragadta úgy, hogy míg a hajó éle a földön volt, a többi része a levegőbe emelkedett.

A forgószelel a hatalmas léggömböt a gyümölcsfák felé sodorta, amelyek elpusztultak. Hirtelen a rémület kiáltása hangzott el és a jövő pillanatban óriási láng csapott fel, amely rövid idő alatt az egész hajót elpusztította. — Tisztek és a legénység gyorsan a helyszínére siettek. Egy szerelő combját a léghajó egyik horgonya feltépte. Egy másik szerelő és egy katona szintén súlyosan megsebesültek. A sebesülteket a stuttgarti kórházba szállították. A tömeg nem mozdult meg a helyszínéről és csak katonasággal lehetett eltávolítani. Közben egy tiszt megjelent abban a vendéglőben, ahol gróf Zeppelin időzött, hogy a Hiób-hirt megvigye. A gróf kezeit ijedten összecsapva, majd támolyogva megindult a szerencsétlenség színhelyére.

Mint hogy a községbeliek legnagyobb része még nem tudott a szerencsétlenségről, lelkesen üdvözölte a gróft. Amidőn automobilján a helyszínére akart menni, kezével leintette az éltetők ovációját. Azután óriási sebességgel a baleset színhelyére ment, ahol megtekintette hosszú évi fáradságos munkájának romjait. Azután még a sebesülteket kereste fel, majd visszatért a vendéglőbe, ahonnan Stuttgartba utazott, később pedig a gyorsvonattal Friedrichshafenbe ment. A baleset színhelyén megjelent a württembergi hadügyminiszter is. Ugyanoda folytonosan százával és százával tódulnak az idegenek.

Köln, augusztus 6.

A Köln. Ztg. Zeppelin grófnak adandó nemzeti ajándéokra gyűjtést kezd és e célra 5000 márkát ajánlott fel.

Zeppelin új léghajója.

Mannheim, aug. 6.

A német léghajós-egylet ülést tartott és elhatározta, hogy gyűjtést rendez egy új léghajónak Zeppelin részére való beszerzésére. Egy gazdag mannheimi család azonnal ötvenezer koronát jegyzett. Az összes németországi lapok felhívásokat közölnek a gyűjtésre.

Stuttgart, aug. 6.

A Zeppelin léghajójának kasztrótája első sorban annak tulajdonítható, hogy a léghajóval megszakítás nélkül 24 órai utat tettek. Ha meggondoljuk, hogy egy vasuti mozdony is csak nyolc órát van egyfolytában szolgálatban, úgy belátható, hogy egy könnyű légmotortól se lehet 24 órás munkát várni. Ilyen erőpróbát talán csak egy tökéletesített motor állhatna ki háború esetén, amidőn ilyen erőkifejtésre szükség lehet. Zeppelin tudvalevőleg azért akart megszakítás nélküli 24 órás utat tenni, mert a birodalmi kormány kikötötte, hogy csak ebben az esetben veszi meg a léghajót. Megjegyezzük, hogy Zeppelinnek egy másik léghajója már hónapok óta építés alatt van és az őszre készen lesz.

A bajor herceg távirata.

München, aug. 6.

A bajor régens herceg táviratot küldött Zeppelinnek, melyben sajnálatát fejezi ki a szerencsétlenség felett. Mindazonáltal — vigasztalja Zeppelint — a légi utazás korszakalkotó találmánya Zeppelin nevéhez fűződik.

A német császár távirata.

Friedrichshafen, aug. 6.

II. Vilmos német császár a következő táviratot küldte Zeppelinnek: Sajnálattal hallottam, hogy léghajóját a vihar elpusztította. Ezen igen nagy szerencsétlenség felett őszinte részvételem fejezem ki. Én és az egész német birodalom örvendünk, hogy korszakalkotó találmányáért és az elért sikerért üdvözölhessük.

Berlin, aug. 6.

Zeppelin léghajója pusztulásának oka abban keresendő, hogy a léghajó 24 órai utra nem volt elég erős. *Lévald* birodalmi tanácsos kijelentette, hogy senki sem kívánta Zeppelintől, hogy 24 órai utat tegyen, erre ő maga vállalkozott.

Egy szemtanu a katasztrófáról.

Essterdingen, aug. 6.

Egy szemtanu, aki jelen volt a szerencsétlenségnek a következőképpen mondta el: Mikor a léghajó javítás céljából lent volt, egy hirtelen szélroham és nagy porfelleg kerekedett. A szélvész kiszakította a katonák kezéből a köteleket és a leggömb mintegy 150 méter magasságra szállt fel. A léghajó oldalt dült és alá szállt. Ekkor a I. számú gondola csucsra a földre ütődött, mely pillanatban megtörtént a robbanás. A gépészek kiugráltak Zeppelin léghajója mintegy 5 perc alatt teljesen semmivé lett.

Esterdinger, augusztus 6.

A robbanás pontosan 2 óra 50 perckor történt. Két gépész és egy gránátos súlyosan megsebesült. Az egyik gépész megis halt.

Berlin, augusztus 6.

Zeppelin javára az egész Németország gyűjtést indított. Így Heidelberg városa 20.000 márkát, München város képviselőtestülete 5000 márkát, egy berlini mágnás 50.000 márkát adományozott e célra.

Berlin, augusztus 6.

Zeppelin léghajójának ügyét berlini pénzemberek vették kezükbe. Általános a nézet, hogy a szükséges tőke igen hamar együtt lesz.

Berlin, augusztus 6.

A »Strasburger Post gyűjtést indított Zeppelin javára.

Zeppelin Friedrichshofenben.

Friedrichshofen, augusztus 6.

Gróf Zeppelin ma délelőtt 10 óra 12 perckor ide érkezett. Oriási néptömeg várta és zajosan tüntettek mellette.

Uj törvények. Az Országos Törvénytár ma megjelent száma a következő törvények szentesítéséről ad hírt:

XXXVI. t.-cikk. A büntetőtörvények és a bünvádi perrendtartás kiegészítéséről és módosításáról;

XXXII. t.-cikk. Az országgyűlési képviselőválasztások feletti bíráskodásról szóló 1898. évi XV. t.-cikk hatályának meghosszabbításáról;

XXXVIII. t.-cikk. A közegészségügy rendezéséről szóló 1876. XIV. t.-cikk II. rész I. fejezetének (Közegészségügyi szolgálat a községeknek) módosításáról;

XXXIX. t.-cikk. A birtokrendezést, különösen az urbéri elkülönítést, arányosítást és tagosítást tárgyozó 1836: VI., X., XII., 1840: VII. XXX., XXXI. és 1871: LIII. törvények módosításáról és kiegészítéséről.

Városi közügyek.

A közigazgatási bizottság ülése.

Nagyvárad város közigazgatási bizottsága tegnap tartotta rendes havi ülését, amelyen a folyó ügyeket intézték el.

Glacé Gntal főispán elnökölt.

Jelen voltak: Bordé Ferenc főjegyző, Major Lajos kir. pénzügyigazgató helyettes, Baróthy Pál kir. ügyész, Szirmay Miksa kir. segédtanfelügyelő, dr. Baróthy Ákos v. főorvos, dr. Thury László v. főügyész, dr. Kurländer Ede, May Sándor kir. főmérnök, dr. Berkovits Ferenc, Mezey Mihály, dr. Hoványi Géza, Dayka Endre aljegyző.

A megnyitás után felolvasták a polgármester jelentését a közigazgatás július havi állapotáról, amelyből közöljük a következő érdekesebb adatokat:

A közegészségügyi állapot július hónapban minden tekintetben jobb volt, mint a június havi, mert úgy az általános megbetegülések, mint a hevenyfertőző betegségek száma is kevesebb volt s mert a születések száma is 26-al multa felül a halálozások számát.

A hevenyfertőző bajok közül kanyaróban 1 és hasi hagymában szintén egy halálozás történt. A gyermekkorházban 71 bent fekvő és 313 bejáró beteg a járványkorházban pedig 10 beteg ápolatott.

Született 165 gyermek, 80 fiú és 85 leány. Elhalt 57 férfi, 82 nő, összesen 139. Városrészek szerint elhalt: Újvároson 32, Olasziban 18, Váralja-Velenc, Csillagvároson 28, a kórházakban 61. Hét éven alóli gyermek 42 halt el. Szegény beteg 470 gyógykezeléstett az országos betegápolási alap terhére. Dajkaságban volt 471 gyermek.

A július havi közbiztonsági állapot kielégítő. Lopás 101, sikkasztás 15, zsarolás 3, csalás 8, jogtalan elsajátítás 2, magánokirat-hamisítás 1, hamis pénz forgalomba hozatala 4, ingó vagyongorogálása 8, hatóság elleni erőszak 2, testi sértés 30, életveszélyes fenyegetés 12 esetben volt bejelentve. A nyomozás 147 esetben sikeres, 44 esetben sikertelen volt.

Nyomozás teljesített még: a kir. ügyészség rendeletére 68, más hatóságok megkeresésére 82 esetben.

Letartóztatva volt összesen 82 egyén, akik közül eltoloncoltatott 70.

Kihágási feljelentés 192 esetben tétetett. Külföldre szóló utlevél 10 adatott ki s ezek közül 8 az európai államokba, 2 pedig Amerikába szól.

Egy öngyilkosság, 5 öngyilkossági kísérlet és 1 kisebb tüzeset történt. A mentőosztály 56 esetben vonult ki.

A közadók július havi bevétele eredménye nem volt kedvező, mert 3437 kor, 66 fillérrel kevesebb kincstári adó folyt be, mint a múlt. év megfelelő időszakában. Befolyt:

Kincstári adóban	36821 K 03 f.
kamatban	1394 > 94 >
Betegápolási pótdó	1605 > 69 >
kamatban	21 > 98 >
Iparkamarai illeték	19 > 27 >
Hadmentességi díj	691 > 99 >
kamatban	51 > 75 >
Fegyveradó	50 > — >
Óvodai pótdó	329 > 20 >
Gazd. cselédpénztárdij	111 > 60 >

mely összegek a m. királyi adóhivatalba szállítottak át.

Városi adóban	16250 K 65 f.
Vizdíjban	4877 > 62 >
Utadóban	2780 > 14 >

tolyt be. A behajtás folyamatban van.

Július hó folyamán kiadatott 38 iparjogositvány, megzűnt ez idő alatt 6 iparüzlet.

A jelentést tudomásul vették.

A Breider-ház ügye.

A Breider-ház rekonstrukciójának kérdése keltett némi vitát. A tanács ugyanis nem engedte meg a házépítést s a lebontást rendelte el. Ez ellen felebbezés adatott be. A közigazgatási bizottság kiadta az ügyet az államépítészeti hivatalnak, hogy véleményes jelentést adjon a közigazgatási bizottsághoz s akkor határoz a felebbezés felett.

Nagyobb érdeklődést keltett egyik Főutcai háztulajdonos ügye. A kir. pénzügyigazgatóság előterjesztése szerint, a házbérek nem vallotta be az illető a valóságnak megfelelőleg s az eltagadott házbér összeget visszamenőleg 37710 koronában állapította meg a kir. pénzügyigazgatóság. Ezután most kivetették az adót, ami tekintélyes összegre rug. Ezenkívül még a bírság külön lesz kivetve.

Még néhány apróbb ügy letárgyalása után az ülés véget ért.

A nádas titka.

Az örökség miatt.

A parasztléleknek az életet adó ős anyaföldhöz való makacs, szívós ragaszkodása, a féltékenység, hogy sok-sok év nehéz véresverítéssel áztatott küzdelms kinlódásának gyümölcse fattyuhajtás kezére kerül, ismét egy életet követelt áldozatul.

Ez év májusában történt Kismarjában, hogy a két *Gerézi* fiú, Lajos és József kicsalták a mezőre Nagy Imre ottani legényt és eltették láb alól. A hullát elásták a közeli nádasba és azután nyugodtan, mintha mi sem történt volna, hazamentek. Akiknek föltűnt a szerencsétlen fiú eltűnése, azoknak azt a mesét adták elő, hogy a legényt valami asszony vitte magával. Telt, mult az idő, de Nagy Imre csak nem került elő.

A faluban kezdtek sugdolózni a titokzatos eltűnésről, a csendőrség energikus nyomozást indított, de semmi olyan terhelő adat nem merült fel, aminek alapján a két legényt lehetett volna tartóztatni. A napokban aztán váratlan és meglepő fordulat történt. A nagyobb Herézi fiú, Lajos a büntudat mardosó kinjaitól úgyve jelentkezett a nagyváradi kir. ügyészségen és töredelmes beismerő vallomást tett. Most már kibontakozott a rejtélyes parasztdráma minden sötét, homályos mozanata.

Kiderült ugyanis, hogy a gyilkos legények anyja vadházasságban élt a megölt Nagy Imre apjával s a két fiú félve attól, hogy a vagyion idegen kézre kerül, eltette láb alól a betolakodót. A hulla exhumálása különben tegnap délután ment végbe. A nagyváradi kir. ügyészségtől *Debreczeny* József vizsgálóbíró és a törvényszéki orvosok kiszálltak a helyszínére és megejtették a hivatalos boncolást. A két gyilkos legény az ügyészség fogházában várja a megrázó tragédia folytatását, a büntető igazságszolgáltatás elégtételét az elpusztított életért.

A sarkadi rablógyilkosság.

Megemlékeztünk tegnapi számunkban arról a rablógyilkosságról, a mely a sarkadkereszturi országoton történt. Ebben az ügyben szenzációs fordulat történt, amennyiben megállapították, hogy csupán *Szekeres* Zsigmond lett a rablógyilkosság áldozata, míg Nagy, Zsigmond önkézevel oltotta ki életét. A tettesek is kézrekerültek és ma már a nagyváradi kir. ügyészség foglyai.

Részletes tudósításunkat a következőkben adjuk:

A sarkadi csendőrség jelentése folytán kiszállt a helyszínére a kir. ügyész, a vizsgálóbíró és a törvényszéki orvos és megállapították, hogy *Szekeres* Zsigmond sarkadkereszturi gazda szívét gyilkosai keresztül szurták, amely szúrás azonnali halált okozott. Ellenben megállapították az is hogy Nagy Zsigmond öngyilkos lett, még pedig revolverrel szíven lötte magát és ugyancsak szörnyen halt.

Hogy hogyan kerülhetett az öngyilkos holtteste a meggyilkoltéhoz, az eddig megállapítható nem volt. Igen valószínű azonban, hogy Nagy Zsigmond éppen akkor haladhatott az országoton, midőn *Szekeres* már a gyilkosai kezében volt, félt talán a kinzásoktól és inkább önkézevel vetett véget életének.

A csendőrség nyomozása a tettesek kézrekerítése iránt eredménnyel járt.

Letartóztaták ugyanis a rablógyilkosokat *Laposán Mitru* és *Rokszin Tógyer sarkadkereszturi gazdák személyében.*

A csendőrség ugyanis megállapította, hogy *Szekeres* Zsigmond, kiknek a társaságában időzött utoljára a korcsmában, miután ezt megtudta, vallatóra fogta őket, kik azután rövid ideig tartó tagadás után töredelmes vallomást tettek.

Elmondták, hogy Sarkadon egy korcsmában együtt ittak a meggyilkolt *Szekeres*szel. A mint észrevették, hogy pénze van, elhatározták, hogy *Szekeres*szet leitatják és kifosztják. Ugy is történt. Mikor már *Szekeres* ittas volt, utnak eresztették Sarkadkeresztur felé és utána lopóztak. Egy alkalmasnak vélt helyen azután megtámadták, megölték és kifosztották.

A pénz javarésze már náluk volt, midőn

egy véletlenül arra cirkáló mezőőrt vettek észre. A gyilkosok erre örült futásnak eredtek és így történetesen, Szekeresnél még 7 koronát hagytak.

A gyilkosok most az ügyészség fogházában várják megérdemelt sorsukat.

UJDONSÁGOK.

* **Aranymise Nagyváradon.** Megirtuk a minap, hogy a nagyvárad egyházmegye két aranymisés papja közül *Csomák János*, kiérdemült furtai esperes-plébános Radnáu, *Alacs Károly*, mezőkeresztesi plébános pedig Nagyváradon folyó hó 6-án tartja aranymiséjét. Ez utóbbi egyszerű, de megható módon ment végbe tegnap a Szent-Vince intézet kápolnájában. A b. e. Nogáll által Jézus szent szive tiszteletére emelt szép kápolnát ez alkalomra izlésesen díszítették fel. A kápolna megtelt hívekkel az első padokat a jubiléus rokonai foglalták el. Mise alatt az irgalmas nővérek énekeltek alkalmi énekeket. Mise után meghatva áldotta meg az aranymisés pap püspökünk helyettesét *Fetser Antal* vikáriust, majd paptársait, rokonait, az irgalmas nővéreket és a többi híveket. Mezőkeresztesen hívei előtt f. hó 23-án ünnepélyesen tartja meg *Alacs aranymiséjét*, mely alkalommal *Grócz Béla* prépost kanonok lesz manuductora. *Fetser* vikárius az aranymise alkalmából mindkét aranymiséshez külön üdvözlő levelet intézett.

* **Az egyetemről.** A király, mint a hivatalos lap mai száma jelenti, dr. *Török Lajos* és dr. *Donáth Gyula* budapesti tudományegyetemi magántanároknak a tudományegyetemi rendkívüli tanári címet adományozta.

* **A nyári szinkör helyérei.** A nyári szinkör már tető alatt van s augusztus hónap végére valószínűleg készen lesz. A szinkörbizottság ma, pénteken délután 4 órakor a városházán ülést tart s ez alkalommal a nyári szinkör helyéreit állapítják meg.

* **A város múlt évi zárszámadásai.** Nagyvárad város 1907. évi zárszámadásait a szeptemberi közgyűlés elé terjeszti a városi tanács. Előzetesen az egyes bizottságok foglalkoznak a zárszámadásokkal s ez e ből a villamos felügyelő bizottság augusztus 11-én délután 4 órakor, a nyugdíjbizottság augusztus 11-én délután 3 órakor, a pénzügyi és gazdasági szakbizottság pedig augusztus 12-én délután 3 órakor ülést tart.

* **Magyar nemesség.** Mint a hivatalos lap mai száma jelenti, a király *Darányi Ferenc* ügyvéd, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye tiszteletbeli főügyésze, kecskeméti lakosnak és törvényes utódainak, a közügyek terén és a homoki szőlők telepítése érdekében szerzett érdemei elismerésül a magyar nemességet adományozta.

* **Engedély nélküli italmérők.** Néhány nappal ezelőtt szóvá tettük, hogy itt Nagyváradon az engedély nélküli italmérők — szám szerint mintegy ötvenen — milyen érzékeny kárt okoznak azoknak a vendéglősöknek és kávéosoknak, kiknek italt mérni minden törvényes joguk megvan. Most illetékes helyről arról értesítenek bennünket, hogy a nagyvárad m. kir. pénzügyigazgatóság a törvény legnagyobb szigorát fogja alkalmazni azokkal szemben, kik engedély nélkül italt mérnek. Így azok üzletét, kik az italmérési engedély iránti kérelmükkel jogerősen elutasítottak, le fogják zárni. Helyes

ez az intézkedés nagyon, mert vagy kell engedély az italmérés gyakorlásához, vagy nem. Ha kell — hát akkor az engedély nélküli italmérőkkel szemben gyakorolt törvényes szigor természetesen indokolt. Itt említjük meg, hogy a Körözs-utcán levő Szabó-féle vendéglő engedélye ahhoz a feltételhez van kötve, hogy a szemközti ievő iskolától 54 méternyire legyen. Jó lenne kimérni, hány méter hiányzik belőle!

* **Indítvány a főzőiskola érdekében.** Déry János, dr. Tóth Ferenc, dr. Döri Ferenc, és Hankovits Ferenc törvényhasósági tagok indítványt adtak be Nagyvárad városához, amelyben fejtegetik egy női kézimunka tanfolyam és főzőiskola felállítását. Indítványozzák, hogy a törvényhatóság mondja ki, miszerint a női kézitánfolyam és a főzőiskola felállítását és egybekapcsolását szükségesnek tartja, azt már a legközelebbi iskolai tanév kezdetén megnyitja és annak fenntartására a Bottó Ferenc által tett alapítványt jelöli ki. Az indítvány ilyen alakban abszurdum. A főzőiskola, ha prosperálhat, szükségét pótol és hézagot tölt be. Azonban női kézimunka tanfolyammal összekapcsolni alig lehet, mert már van egy nőipariskola Nagyváradon, amelyet a kormány nemcsak szövöggépekkel, hanem évi államsegéllyel is támogat. Ennek rivalist a miniszter sem engedélyezhet, annál inkább, mert a nőipariskolának életképességét az ellenségeivel szemben is, a miniszter szakközegei mutatták ki. — A főzőiskolára szintén szükség van, tehát azt fejlessze anyagi és erkölcsi támogatásával a város, nem pedig egy már meglevő s hivatását betöltő intézmény gyengítése legyen a cél, a főzőiskola felvirágoztatásánál.

* **Bihari árvája meghalt.** A három évvel ezelőtt elhalt *Bihari Sándor* festőművész négy éves leánykja *Bihari Mária* Magdolna tegnapelőtt Budapesten elhunyt. Ma temetik a Kernpesi temetőbe édesatyja mellé.

* **A pezsgő megadóztatása.** Dr. *Váradi Ödön* ügyvéd érdekes beadványt intézett Nagyvárad város törvényhatóságához, amelyben indítványozza, hogy a pezsgő megadóztatásáról szabályrendeletet készítsen a tanács. A pezsgő megbirja a magasabb fogyasztási adót s ebből is bevenne Nagyvárad városa évenként néhány ezer korona jövedelmet.

* **Özv. Ferdényi Kálmánné halála.** Mély részvétellel értesülünk egy sokat szenvedett urinő özv. *Ferdényi Kálmánné* szül. Gyöngyössy Matildnak haláláról. Egy boldog család tragédiájának befejezését jelenti az a gyászjelentés, amelyben a bánatos szívű gyermekek a gyász-hirt közlik. Ezelőtt 12 évvel hunyt el *Ferdényi Kálmán*, Biharmegye árvaszékének agilis, derék elnöke. A derék férfi halála annyira megrázta a fiatal szerető hitvest, hogy idegrendszerében teljesen tönkre ment. Az orvosi tudomány többé nem bírta a derék fiatal nőt, a gondos családanyát visszaadni övéinek; a legborzasztóbb kór sorvasztotta mindjebbn, míg most az Urban elhunyt. A halál megmentette szenvedéseitől. A családi gyászjelentés a következő:

Ferdényi Ferenc, *Ferdényi Ilonka*, *Jaczkovics Gyuláné* férjével, *Jaczkovics Gyulával*, *Ferdényi Kálmán* a többi rokonok nevében is szomorodott szívevel jelentik, hogy szeretett édesanyjuk, özv. *Ferdényi Kálmánné* szül. Gyöngyössy Matild folyó hó 6-án délelőtt 10 órakor életének 41-ik, özvegyiségének 12-ik évében hosszas szenvedés és a halotti szentségekben való részesülés után az Urban elhunyt. A megboleogult hült tetemét f. hó 8-án fél 10 órakor

fognak a gyászházról (Lukács György-utca 12. sz.) a várád-olaszi i. r. kath. plébánia-templomban tartandó engesztelő szentmise-áldozat bemutatása után a családi sírhelyen örök nyugalomra tételre. Nagyvárad, 1908. augusztus hó 6-án. Az örök világosság fényeskedjék neki!

* **Árlejtés a kavics szállítására.** Tegnap tartották meg a városházán az árlejtést a Nagyvárad utjaira szükséges rostált kavics fedanyag szállítására. A legelőnyösebb ajánlatot *Papp János* fuvaros adta be, aki egy köbméter rostált kavics szállítását 2 kor. 80 fillérért hajlandó elvállalni.

* **A szesz fiu.** *Licz János* rojti tanuló, ki tegnapelőtt éjszaka háromnegyed 1 óra tájban holtreszég állapotban lepihent a Szent László-téren, *Czeplédy* tb. rendőrbiztos beki-sérte. Igazolás után elbocsátották, *Licz* azonban nem okult; mert az elmúlt éjszaka új fejt leitta magát, de most már a vasuti állomás I. osztályu várótermében pihent le. Az előkelő hajlamu részeg Butyka állomásfőnök beki-sértette a rendőrségre. Miután a rendőrségről igazolás útján ismét elbocsátották, kíváncsian várjuk, honnét fogják bevinni legközelebb ismét *Licz Jánost*.

* **Megugrott oldalborda.** *Kostyák Ferenc Szarvassor* 19. sz. a. lakos tegnap este a cirkuszban volt. Mikor hazament, feleségét sehol sem találta, ellenben egy levél várta őt, melyben az asszony bejelenti, hogy férje rossz bánásmódja elől a halálba menekül. Nyomozás folyamatban van az eltűnt asszony után.

* **Nagy vasuti katasztrófa.** A Karánsebes mellett történt katasztrófáról ma olyan részletek érkeztek, melyek szerint a szerencsétlenség nagyobb volt, mint a hajdu-szoboszlói vasuti katasztrófa. Egy épülőfélben levő vicinális vasut egyik vonata kisiklott és a mozdony huszonnégy waggonnal lezuhant a töltésről. A mozdony mélyen befuródott a földbe, a kocsi pozdorjává törtek s a vonaton ülők közül — mindannyian vasuti munkások — jóformán senki sem menekült meg sértetlenül. A vonatkisérő személyzet három embere: a mozdonyvezető és két fékező meghalt. A teherkocsi telve voltak különféle árukkal, amelyek a kisiklás következtében teljesen hasznavehetetlenek lettek. A közlekedés természetesen megakadt, ugyannyira, hogy még átszállással sem fehet fenntartani a forgalmat.

* **Rendőri hírek.** *Weinberger Lajos* cipész iparos *Tarsoly Vince* nevű 14 éves tanulóját, egyébként gyámfiát feljelentette, mert a fiu e hó 2-án 120 koronát kitevő számlát és kézmunkát elvitt, a pénz nagyobb részét behajtotta, de vissza tért. — *Bodó Mihály* fodrász iparos panaszt emelt a tőle válófélben levő felesége ellen, mivel ez a férje tulajdonát képező 2 drb. olajfestményt 97 kor. 20 fill. értékben elzalogosított és egy rész üstöt eladott. — *Moskovics Adolf* és fiai cég tegnap délután elküldötte *Kelemen Lajos* nevű kocsisát az állomásra, hogy élesztő küldeményeket gyors áruként adjon fel. Egyben portóköltésre 100 koronát adtak át neki; de ellenőrképpen kiküldtek vele egy *Sziencsák András* nevű munkást is. Mikor kiértek az állomásra, *Kelemen* leszállt a kocsirol azzal az ürügygyel, hogy vizet iszik és végkép eltávozott. Többen látták hogy *Püspöki* felé ment. Elfogatása iránt intézkedett a rendőrség.

* **Az intelligencia találkozó helye az Európa szálló árnyas, hűs kerthelyiségében,** hol naponta változatos műsorral mozgóképnyelvi előadásokat rendeznek *Pócsi Laci* teljes zenekara közreműködésével.

* **Egy sarok üzlethelyiség a nagy-piaci téren 60. sz. volt Mandl-féle házban minden órában kiadó.** Értekezhetni a Polgári takarékpénztárnál *Kossuth utca* 4. sz.

* **A Pannónia-kávéházban** ma este *Kócsé Antal* teljes fővárosi zenekarával hangversenyt tart.

x **Náci bácsi mozija.** Van szerencsém a n. é. közönséget értesíteni, hogy sikerült egy elsőrendű Párisi mozgóképfélgéppel összeköttetésbe lépni. És így azon helyzetben vagyok, hogy vendégeimet a legjobb műsorral szórakoztassam. Kedvező időben az árnyas kert helyiségben, kedvezőtlen időben a nagyteremben fognak tartatni minden nap az előadások. A n. é. körönség rendelkezésére állandóan friss csapolású Dréber-sör, tisztán kezelt borok, kitűnő konyha, figyelmes kiszolgálás. A műsor minden három napban teljesen új, az új műsor a következő: Gyöngyészinor. Bűnös utra tért ifjú. A kényszerített Cake Walke. Ebresztő óra. A kijátszott nagy bácsi. Feleség ámit,

x **MOLNAR H.** Bémer-téri cukrászdájában állandóan 2-szer naponta friss Mignon kávéhoz való sütemények és Tea-sütemény kapható. Telefon 395.

TÁVIRATOK.

A német császári pár utja.

Stockholm, aug. 6. A német császári pár 3 órakor éjjel utazott el a Hohenzollern-yachtal egész csendben. Egy svéd torpedóraj követte e német hajókat Almagrundenig, ahol az utolsó üdvözléseket váltottak.

A török alkotmány.

Konstantinápoly, aug. 6. Said nagyvezír és a kabinet lemondását hivatalosan is közzétették. Az új minisztérium alakulóban van.

A török kormány bukása.

Konstantinápoly, augusztus 6. Éjjel tájban hivatalosan közzétették, hogy a kabinet Szaid basa elnökségével lemondott és hogy a szultán a lemondást elfogadta. Az új minisztérium alakulólélemben van.

Konstantinápoly, augusztus 6. A Jildiz aggasztó helyzetéről szóló hírek csak arra vezethetők vissza, hogy a hétfőn este ideérkezett görög hercegi párt a szultán mindeddig nem fogadta és hogy tiszteletükre diszebed sem volt. Ez azonban egyúttal a legutóbbi eseményekre és a kabinetválásra is vezethető vissza. Tudvalevőleg a herceg utazását a legutóbbi török események előtt határozták el. Az arról szóló értesítés azonban már akkor berült Konstantinápolyba, amikor minden ezen események hatása alatt állott. A szultán azt válaszolta, hogy a legnagyobb örömmel várja a herceg látogatását. A helyzetről szóló nyugtalanító híresztelések és további események elé néző várakozásokat a tartós izgatottságon kívül különböző körülmények okozzák, így pl. az, hogy a legutóbbi napokban sokan vásároltak revolvereket és állítólag a kereskedők készletei már el is fogytak. A város külső képe ismét nyugtalan, aminek okát különösen a már hírül adntt letartóztatásokban és a még mindig nem teljesen tisztázott helyzetben látják.

A perzsi forradalom.

London, aug. 6. Egy itteni lapnak teheráni jelentése szerint a kormány lépéseket tett arra, hogy megakadályozza az itteni követsegekre menekülő számának emelkedését. Ugyanez a lap arról is értesül, hogy a reakciós párt kényszerítette a sahot arra, hogy az ostromállapotot továbbra is fenntartsa. Az angol követség el fogja bocsátani a menekültöket, amint életük nem forog többé veszélyben.

TANÜGY.

Iskolai értesíték.

XII.

Nagyvárad városi r. k. elemi fuiskola.

A l. sz. káptalan által fenntartott újvárosi elemi iskola bevezető értekezését *Szabados Pál* írta, fejtegetve, hogy a gyermeket vallásosságra, hazafiasságra és munkára kell nevelni.

A mely eszméket a bevezető értekezés igen helyesen fejteget, azokat az iskola a gyakorlatban meg is valósította. A tanítással párhuzamosan haladt a vallásérkölcsi és hazafias nevelés becsületes munkára.

Megható szeretettel emlékezik meg az értesítő az iskola egyik volt diákját ért fényes kitüntetéséről. *Dr. Székely István* egyetemi rektor az újvárosi kath. fuiskolának volt valamikor kisdiaákja, most pedig a magyarországi tudományos világ büszkesége. Érdekes, hogy az egyetemi rektor tanítója *Oó Mihály* ma is él és mint nyugalmazott tanító gyönyörködhetik egykori tanítványa haladásában: az elemi iskola padjától — az egyetemi rektori méltóságig.

Az iskola által elért pedagógiai eredmény teljesen megfelelő. A mellett az iskola módját ejtette annak is, hogy a szegény sorsu növendékeket ruhával és tanszerekkel segítse. A segély összege kitett 892 koronát. Ruhát kaptak 86-an, könyvet 116-an. Két gyermeket a Szacsvey-asztaltársaság ruházott fel.

Beiratkozott összesen 230 tanuló, maradt év végére 213. Volt köztük:

róm. kath.	211
gör. kath.	6
gör. kel.	9
helvét hitv.	5

Anyanyelv szerint:

magyar	222
oláh	8

A kitűnően végzett kis diákok névsorát itt közöljük:

I. o. *Balogh Tibor, Bojtos József, Burik György, Dobay Sándor, Hanslián Herbert, Koszta István, Stachó Jenő,* (Imrik Endre, Jancsó Kálmán magántanulók).

II. oszt. *Burján Mihály.*

III. oszt. *Cech Vilmos, Kováts Béla, Rottensteiner L. Stachó Aladár.*

IV. oszt. *Aauma V., Molcanek Károly.*

MULATSÁG.

Tüzoltóbál Székelyhídon.

A székelyhídi tűzoltó egyesület f. hó 17-én nagyszabású mulatságot rendez, amely alkalommal először mutatják be a székelyhídi tűzörség speciálitását, a legújabb és igen érdekes vizszerzési módszert, amelynek az előnye különösen vízszegény helyeken domborodik ki élesen. Ez abból áll, hogy minden ház udvarán ugynevezett »Kapitányviz« áll, bedugaszolt hordókból, amiket veszély esetén gyorsan felgördítenek az arra haladó tűzoltó kocsikra.

A mulatság programja igen szerencsésen van összeállítva. Reggel 7 és 9 órakor külön vonaton érkeznek a vendégek, akiket a bizottság fogad és elszállásol. Déli 11 órakor kirándulás, amelynek keretében megtekintik a székelyhídi váromot és a zólyomi emléket. Ebéd után ismét kirándulás lesz az uradalmi szőlőhegyek közé, majd este 8 órakor hangver-

seny, amely után kezdetét veszi a tánc kivilágos virradtig.

A mulatság iránt széles körben nagy az érdeklődés és remélhetőleg fényes sikere lesz. *Glacs Antal* főispán is kilátásba helyezte a mulatságon való részvételét.

NYILTTÉR.

Természetes alkólikus

KRONDORFI

SAVANYÚVIZ

kiváló nyálkaoldó és hughyajtó gyógyhatású.

Különlegesség gége, gyomor, vese, hólyag
tüdő, rekedtség, köhögés
köszvény és bélbetegségeknel.

Bor és Pezsgőhöz legjobb ital. xx 307.1-50

KÖZGAZDASÁG.

A gabonatözsde határidői.

— Délután 4 órakor. —

Budapest, aug. 6.

Buza május	50 kilogrammonként	11.60
Buza okt.	—	10.38
Rozs okt.	—	8.90
Zab májusra	—	—
Zab okt.	—	7.04
Tengeri máj. 1908.	—	6.80
Tengeri jul.	—	6.60

Ertéktözsde.

— Délután 4 órakor. —

Budapest, aug. 6.

Osztrák hitelrészvény	—	631.25
Magyar hitelrészvény	—	748.—
Leszámitoló bank	—	743.75
Rimamurányi	—	561.50
Osztrák-m. államvasuti részv.	—	692.25
Közúti vasut	—	552.—
Városi villamos vasut	—	269.—

Hivatalos árfolyamok.

A budapesti áru- és értéktözsde 1908. aug. 6.

Magyar arany járadék 4 száz.	—	111.50
Magyar koronajáradék 4 száz.	—	93.25
Magyar koronajáradék	—	82.75
Magyar földteherment. kötvény 4. sz.	—	93.50
Horvát-szlavon földteherment. kötvény	—	94.50
Magyar nyereségy sorsjegy kölesön	—	186.—
Tisza-szab. és szegedi sorsjegy kölesön	—	145.—
Osztrák járadék papírban	—	97.25
Osztrák járadék ezüstben	—	99.—
Osztrák járadék aranyban	—	116.50
Osztrák korona járadék	—	97.50
1860. oszt. államsorsjegyek	—	150.25
Osztrák magyar bankrészvény	—	1730.—
Magyar bitelbank-részvény	—	748.—
Osztrák hitelbank-részvény	—	631.50
Magyar hitelrészvény	—	689.50
London vista	—	240.—
Páris vista	—	95.50
20 márkás arany	—	23.51
20 frankos (Napoleonder)	—	19.09
Német birodalmi márka	—	117.62

A szerkesztésért felelős

Dr. VUOSKICS GYULA.

Wallerstein Fülöp Fiai cég

:: Bémer-tér, Pannonia mellett ::

FOGAK

3 koronától feljebb; csapfog 5 korona és 8 korona, aranyfog 16, 18, és 20 korona. Vállal minden e szak-
mába vágó munkát olcsó árban és jótállással

FOGMŰTEREM Nagyvárad, Rákóczi-ut 22.

A nagypiaciéri 60 sz. házban

1-2 szobás lakás

mellék helyiségekkel
:: együtt kiadó. ::

Értekezhetni a Polgári Takarékpénztárnál
Kossuth-utca.

Fülöp István Európa szállodája.

Nagyvárad legkellemesebb látogatott, szórakozó helye. Most nyílt meg az Európa remek herthelyisége. Kitűnő egészséges hegyi levegő. Villamos megállóhely. Telefon. Naponta pompás cigányzene. A vendéglős saját termései, kitűnő boraival, finom Dréher sörrel szolgál a közönségnek. Elsőrendű konyha. A szoba árak igen mérsékelték. Az előkelően berendezett szállodát és a gyönyörű kerthelyiséget ajánljuk a közönség figyelmébe.

A NAGYSZEBENI ÁLTALÁNOS TAKARÉK- PÉNZTÁR JELZÁLOGKÖLCSÖNEI.

A Nagyszebeni Általános Takarékpénztár (Nagyszeben) ad félévi tőkét és kamatokat magukban foglaló egyenlő részletekben teljesen törleszhető jelzálogkölsönöket és pedig 10, 15, 18, 23, 25, 27½, 32, 35, 40, 41, 44 ½, 50 évi törlesztésre.

Kölcsönkérvényeket elfogad: BREITENSTEIN és FRIEDLÄNDER Teleky-utca 40. sz. ki egyszerűsített felvilágosítást is nyújt.
170

Lakások.

Pável-utca 27. szám alatt újonnan épülő házban több lakás november elsejétől kibérelhető. A lakások fürdő-, elő- és cselédszobával és egyéb mellék helyiségekkel vannak ellátva.

Bővebbet a házmesternél.

Saját termésű

Ó vörös gyógy bor literenként 50 kr.
Asztali borok > > 36—40
Pecsenye borok > > 50—60
Kiprűtött rácó ürmös > > 50 kr.

Stettner István, Kapucius utca.

a rőfös áruk árait
tetemesen leszál-
litotta.

Értesítés.

Van szerencsém a n. é. közönség b. tudomására adni, hogy a Bazár-épületben a színházzal szemben egy a modern világnak megfelelő

fehérnemű varrodát,
hímző és előnyomdát

melyben mindentféle fehérneműt legjobb kivitelben és legjutányosabban készítünk. Megrendelések teljes menyasszonyi kelenyékre elfogadtatnak. Állandó raktár a legújabb kész és kezdett kézi munkából. Szíves pártfogásért esedeznek

Kronemer Testvérek.

Varró és hímző leányok jó fizetéssel ugyanott felvétetnek. — Tanuló leányok felvétetnek

8755—1908.

Hirdetmény.

Nagyvárad város I. kerület városrészeire vonatkozó — a kir. pénzügyigazgatóság érvényesítésével ellátott az 1908. évi III. osztályú kereseti adó lajstromok az általános jövedelmi és az országos beteg-ápolási pótdóra való tekintettel az 1883. évi XLIV. t.-c. 18. §-a értelmében f. évi augusztus hó 8—15 napjain át nyolc napi közszemlére az I-ső kerület Olasz városfészre nézve a városi adóhivatal 21-ik számú szobájába azon figyelemzettel tétetnek ki, miszerint érdekelt adókötelesek, a jelzett lajstromokban terhükre előirt általános jövedelmi és országos beteg-ápolási pótdót ott megtekinthetik s a pótdó elleni netaláni felszólamlásukat azon adózk, az 1883. évi XLIV. t.-c. 16. §-hoz képest, kik ezen adóemmel már az előző évben is megróva voltak, a lajstrom közszemlére kitételének napját követő 15 nap alatt, azok pedig, kik ezzel a folyó évben először rovatnak meg, ezen adójuknak adókönyvecskéjükbe történt bejegyzését követő 15 nap alatt — a később benyújtott felebbezés érdemi tárgyalás alá nem fogván vétetni — a kir. pénzügyigazgatósághoz írásban benyújthatják.
Nagyvárad, 1908. augusztus hó 5-én.

Városi adóhivatal.

Legjobbak

a

Moskovits

czipők.

Kossuth-utca 5.

24